

ਈ.ਆਈ.ਏ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 14.9.2006 ਅਧੀਨ ਮੈਸ. ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟਡ ਵੱਲੋਂ ਫੂਲ ਮੰਡੀ, ਮਾਨਸਾ ਰੋਡ, ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਡਿਊ ਦੀ ਸਟੋਰੇਜ ਸਮਰੱਥਾ 72,687 ਕਿ.ਲੀ. ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 1,50,207 ਕਿ.ਲੀ. ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਈ ਲੋਕ ਸੁਣਵਾਈ ਮਿਤੀ 20-06-2018 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ

1. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਸਾਹਨੀ, ਆਈ.ਏ.ਐਸ
ਵਧੀਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ,
ਬਠਿੰਡਾ।
2. ਇੰਜੀ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ,
ਵਾਤਾਵਰਣ ਇੰਜੀਨੀਅਰ
ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ
ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ, ਬਠਿੰਡਾ।
3. ਇੰਜ: ਰੁਬੀ ਸਿੱਧੂ,
ਸਹਾਇਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਇੰਜੀਨੀਅਰ,
ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ
ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ, ਬਠਿੰਡਾ।
4. ਇੰਜ: ਕਮਲ ਸਿੰਗਲਾ,
ਸਹਾਇਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਇੰਜੀਨੀਅਰ,
ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਸਹਾਇਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ, ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਮੈਸ: ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟਡ, ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੀ ਈ.ਆਈ.ਏ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1533 (ਈ) ਮਿਤੀ 14.9.2006 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਟੇਟ ਲੇਵਲ ਇਨਵਾਇਰਮੈਂਟ ਇੰਪੈਕਟ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ (ਸੀਆ), ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਟੋਰੇਜ ਸਮਰੱਥਾ 72,687 ਕਿ.ਲੀ. ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 1,50,207 ਕਿ.ਲੀ. ਕਰਨ ਲਈ 3x500 ਕਿ.ਲੀ. ਇਥਨੋਲ, 3x24000 ਕਿ.ਲੀ. ਡੀਜ਼ਲ, ਅਤੇ 1x4020 ਐਮ.ਐਸ. ਦੇ ਟੈਂਕ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜੀ ਤੇ ਬੁਲਾਈ ਲੋਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲੋਕ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਵਾਧੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਈ.ਆਈ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਸਮੇਤ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਖਲਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਿਲ ਕਰਵਾਏ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਕਾਪੀ ਦਫਤਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਬਠਿੰਡਾ; ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਬਠਿੰਡਾ; ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰ, ਬਠਿੰਡਾ; ਰਿਜਨਲ ਦਫਤਰ ਐਮ.ਓ.ਈ.ਐਫ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ; ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਰਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉੱਥੇ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤੱਲਕਦਾਰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਪੱਤਰ ਵੇਖ ਸਕਣ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਜਨਤਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਖਬਰ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਰਥਾਤ ਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼ (ਅੰਗਰੇਜੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ (ਪੰਜਾਬੀ) ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 19.05.2018 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਥਾਂ, ਤਾਰੀਖ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਿ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਈ.ਆਈ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਖਰੜਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਿਸ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਨਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਈ.ਆਈ.ਏ. ਰਿਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣ।

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ:

- ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟਡ (ਆਈ.ਓ.ਸੀ.ਐਲ) ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਰਾਹੀਂ-ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਤੇਲ ਅਤੇ ਗੈਸ ਕੰਪਨੀ ਮੁੰਬਈ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਹੈ।
- ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟਡ ਨੂੰ 1964 ਵਿੱਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰਿਫਾਈਨਰੀਜ਼ ਲਿਮਿਟਡ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (ਸੰ.1958)।
- ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟਡ (ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ) ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਨਤਕ ਨਿਗਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲੀਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਹਾਰਤਨਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ।
- ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਉਦਯੋਗ ਕਾ ਰੀਫਾਈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਉਤਪਾਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ।

- ਆਈ.ਓ.ਸੀ.ਐਲ ਨੂੰ ਸਾਲ 2017 ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰਕ 500 ਰੈਂਕਿੰਗ ਵਿੱਚ 168-ਵੇਂ ਸਥਾਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਆਈ.ਓ.ਸੀ.ਐਲ ਕੋਲ ਕੱਚਾ ਤੇਲ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਉਤਪਾਦਾਂ ਲਈ 80.49 ਐਮ.ਐਮ.ਟੀ.ਪੀ.ਏ ਅਤੇ ਗੈਸ ਲਈ 9.5 ਐਮਐਮਐਸਸੀਐਮਡੀ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹੈ।
- ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ-ਡਿਮਾਂਡ ਸੈਂਟਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕਰੋਸ-ਕੰਟਰੀ ਪਾਈਪਲਾਈਨਾਂ ਨੈਟਵਰਕ, 11,220 ਕਿ.ਮੀ. ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- ਤੇਲ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।
- ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਸਰਵੇਖਣ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਈ.ਓ.ਸੀ.ਐਲ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਾਈਪਲਾਈਨ ਦੇ ਟਰਮੀਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ।
- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰਾਹੀਂ ਇਥਨੋਲ ਮਿਕਸਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ, ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਹੋਵੇਗਾ।
- ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਰਥਾਤ ਮੈਸ: ਏਨਾਕੋਨ ਲੈਬਰਟਾਰੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਡ ਨਾਗਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਨੂੰ QCI-NABET ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ (ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੰਬਰ NABET / EIA / 1619 / RA 0059 (Rev 1) ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ 1/10/2019 ਤੱਕ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ 01/10/2016 ਤੋਂ 30/10/2016 ਤੱਕ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਡਰਾਫਟ ਈ ਆਈ ਏ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
- ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਆਈ.ਓ.ਸੀ.ਐਲ ਬਠਿੰਡਾ ਟਰਮੀਨਲ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 72,687 ਕਿ.ਲੀ. ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 1,50,207 ਕਿ.ਲੀ. ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ 3,500 ਕਿ.ਲੀ. ਇਥਨੋਲ, 3×24000 ਕਿ.ਲੀ. ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ 1×4020 ਕਿ.ਲੀ. ਪੈਟਰੋਲ ਦੇ ਟੈਂਕ ਪਾਈਪ ਲਾਈਨ ਟਰਮੀਨਲ, ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ (ਐਮ.ਡੀ), ਫੂਲ ਮੰਡੀ, ਮਾਨਸਾ ਰੋਡ, ਬਠਿੰਡਾ - 151001 (ਪੰਜਾਬ) ਵਿੱਖੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ।
- ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ :-

ਲੜੀ.ਨੰ.	ਵੇਰਵੇ	ਵਰਣਨ
1	ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਲਾਗਤ	ਰੁਪਏ 70.60 ਕਰੋੜ
2	ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਖੇਤਰ	ਮੌਜੂਦਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ 84 ਏਕੜ
3	ਪਾਣੀ ਉਪਲਬਧਤਾ	ਬੂਟੇ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਪੜਾਅ ਲਈ 10 KLD ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਮੌਜੂਦਾ ਬੋਰ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ 50 KLD ਚਾਲੂ ਫੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ।
4	ਪਾਵਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ	ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸਿਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪਸਾਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਇੱਕੋ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ-ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 3 ਡੀ.ਜੀ.ਸੈਟ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। 2 ਡੀ.ਜੀ.ਸੈਟ 500 KVA ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡੀ.ਜੀ.ਸੈਟ 250 kVA ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੀ.ਜੀ.ਸੈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
5	ਜਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ	ਉਪਰੋਕਤ ਲਈ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 140 (40 ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ 100 ਅਸਿੱਧੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਲੇਬਰ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ) ਹੋਵੇਗੀ।
6	ਸਹੂਲਤ ਖੇਤਰ	<ul style="list-style-type: none"> • ਡੀ.ਜੀ. ਸੈਟ, ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਰੂਮ • ਵਰਕ ਸ਼ੋਪ, ਵਾਚ ਟਾਵਰ, ਆਦਿ

✓ ਠੋਸ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਕੂੜਾ ਨਿਦਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

- m'; ofjzd-y[zjd ftu 40 feb'rqkw gqsh fdB ;[ek e{Vk Fkwb j? i' fe gqtkfBs oh;kJhebo B{z G/fink ikt/rk ns/ 15 feb'rqkw Gkoh B{z towh-ezg';fNzr s'A pknd ykd pkrpkBh d/ o{g ftu fBgNkfJnk ikt/rk.
 - ysoBke e{Vk noEks s/b gkDh dh ;bZi i' fe ;N'o/i N?e dh ;kc ;ckJh s'A 5 ;kbK ftu g?dk j[zdk j?, Tj e{Vk e?Nkroh 34H3 ftu nKT[dk j? ns/ fJ;dh wksok 15 NB gqsh NB d/ nk;gk; j't/rh.fJ; e{V/ B{z e/Ado gqd{FD o"eEkw tb'A gqtkfBs pkfJU-ohw?vhFB gqfefonk d[nkok fBgNkfJnk ikt/rk.
- ✓ **ਬੇਸਲਾਈਨ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਡੈਟਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਉਪਾਅ**
- Jh nkJh J/ d/ nfXn?B d"okB fJe tksktoD nXkos fBrokBh nes{po s'A Btzpo 2016 sZe ehsh rJh fi; ftu gqkjhwoh s/ ;?ezvoh vkNk FkfwB ehsk frnk ;h..
- **ਵਿਆਪਕ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ**
- ਵਿਆਪਕ ਹਵਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਛੇ (6) ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
 - ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਮ 10 ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਵੱਜੋ 62-93 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ ਐਮ 2.5 ਦੀ ਮਾਤਰਾ 24-38 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ SO_2 ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਦਾ ਪੱਧਰ 5 ਤੋਂ 13 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ਅਤੇ NO_2 ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਦਾ ਪੱਧਰ 10-22 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ਤੱਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਦਾ ਪੱਧਰ 0.251 ਤੋਂ 0.411 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ/ਮੀ³ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ।
- **ਵਿਆਪਕ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨਾ**
- ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਡਦੀ ਧੂੜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਆਪਕ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਡਦੀ ਧੂੜ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟਰੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਤਰਪਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੜਕਾਉ ਅਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਉਡਦੀ ਧੂੜ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- **ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਪੱਧਰ**
- ਪੰਜ (05) ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਤਰ, ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਲਾਕਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ੳ. ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਪੱਧਰ (Leq day)**
- ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਸ਼ੋਰ ਦੇ ਪੱਧਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ੋਰ ਪੱਧਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 50.65-57.95 ਡੀ.ਬੀ. (ਏ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾਈ ਗਈ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਏਰੀਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਦਾ ਪੱਧਰ 62.45 ਤੋਂ 64.35 ਡੀ.ਬੀ. (ਏ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਲਈ 75 ਡੀ. ਬੀ. (ਏ) ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।
- ਅ. ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਪੱਧਰ (Leq night)**
- ਸਾਰੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਦਾ ਪੱਧਰ 36.60 ਡੀ.ਬੀ. (ਏ) ਤੋਂ 38.45 ਡੀ.ਬੀ. (ਏ) ਤੱਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਪੱਧਰ 45.38-46.80 ਡੀ.ਬੀ. (ਏ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਲਈ 70 ਡੀ.ਬੀ. (ਏ) ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।
- **ਸ਼ੋਰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਉਪਾਅ**
- ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ, 70-75 ਡੀ.ਬੀ. (ਏ) ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਪੱਧਰ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ

ਕੰਨਾਂ ਲਈ ਕੰਨ ਮਢ / ਕੰਨ ਪਲੱਗਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

➤ **ਪਾਣੀ ਗੁਣਵੱਤਾ**

- 8 ਪਾਣੀ (ਸਤਹਾ ਅਤੇ ਭੂਮੀਗਤ ਪਾਣੀ) ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੈਪਲਿੰਗ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜ (05) ਭੂਮੀਗਤ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ (03) ਸਤਹੀ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਨਮੂਨੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।
- ਸਤਹਿ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਫਿਸਿਕੋ-ਰਸਾਇਣਕ ਗੁਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਆਈ. ਐਸ.-10500 ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਐਚ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 7.30 ਤੋਂ 8.30 ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 6.5 ਤੋਂ 8.5 ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਟੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਦੀ ਮਾਤਰਾ 562 ਤੋਂ 1261 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ/ਲੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾਈ ਗਈ ਜੋ ਕਿ 2000 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ/ਲੀ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਕੁੱਲ ਸਖਤਤਾ 368 ਤੋਂ 389 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ/ਲੀ(CaCO₃ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਜੋ 600 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ/ਲੀ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਈ ਗਈ। ਕਲੋਰਾਈਡ ਅਤੇ ਸਲਫੇਟ ਦੇ ਪੱਧਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 63.99 ਤੋਂ 359.86 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ/ਲੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 40.81 ਤੋਂ 132 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ/ਲੀ ਦੀ ਰੇਂਜ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਭਾਰੀ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਸਮਗਰੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ, **As, Al, Cd, Cr, Cu, Pb, Fe, Mn, Zn and Hg**) ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪੀਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪਦਾਰਥ-ਰਸਾਇਣਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ।

➤ **ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਲੱਛਣ**

- ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਿਕਦਾਦ 1.07-1.12 ਗ੍ਰਾਮ/ਸੀਸੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ, ਜੋ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਸ਼ਰੀਰਕ ਹਾਲਤ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸਿਲਟੀ ਕਲੇਅ ਪਾਈ ਗਈ। ਭਾਰੀ ਧਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨਾਨ-ਟੋਕਸਿਕ ਹੈ। ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ **infiltration** ਦੀ ਦਰ 16.79-24.62(ਸੈਮੀ/ਮਿੰਟ) ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਡਮਵਗ ਹੋਲਡਿੰਗ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਰੇਂਜ (%) 43.19 ਤੋਂ 48.24 ਹੈ।

✓ **ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਾਤਾਵਰਣ**

➤ **ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲਦਾਰ**

- ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਿਭਿਨਤਾ ਵਿਚ 161 ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਾਈਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 49 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਬੂਟੇ (ਛੋਟੇ ਦਰੱਖਤ) ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 47 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਆਹਲਣੇ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 29 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਘਾਹ ਦੀਆਂ 23 ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਕਲਾਇਬਰਾਂ ਅਤੇ ਟਵਿਨਰਸ ਦੀਆਂ 12 ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਸਿਟਿਕ/ਏਪੀਪ੍ਰਸੀਟਿਕ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਕਿਸਮ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ।

➤ **ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਵਾਨੂ ਵਿਭਿਨਤਾ**

- ਪਸ਼ੂ ਵਿਭਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 65 ਕਿਸਮਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਪੰਛੀ (23), ਮੈਮਲਜ਼ (17), ਹਰਪੈਟੋਫੋਨਾ (12), ਮੱਛੀਆਂ (8) ਅਤੇ 5 ਕਿਸਮਾਂ ਤਿਤਲੀ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀਕਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

✓ **ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ**

- ਕੁਲ 5 ਪਿੰਡਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੱਸੀ ਪੋਣਵਾਲੀ, ਨਹੀਆਂਵਾਲਾ, ਬੀਬੀਵਾਲ, ਨਾਰੂਆਨਾ ਅਤੇ ਕੋਟ ਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ (0-10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ) ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

ਕੁਲ ਕਾਮੇ 28335 ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਮੁਢਲੇ ਕਾਮੇ 23178 ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਕਾਮੇ 5157 ਹਨ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਮੇ 40148 ਹਨ।

✓ ਉਪਚਾਰ ਦੇ ਉਪਾਅ

- ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੁੱਝ ਖਾਸ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ :
 - ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮੋਬਾਈਲ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਰਾਹੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।
 - ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਸਫਾਈ, ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ) ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਮ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ ਦੀ ਨੀਵੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 - ਸਥਾਨਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਨਰ ਅਤੇ ਉੱਦਮੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਰੋਜਗਾਰ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ।
 - ਕੱਚੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- ✓ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸੈਲ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਪਲਾਂਟ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਿਹਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਹੋਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪਲਾਨ (ਥੜ੍ਹ) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

✓ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ (ਸੀ ਐਸ ਆਰ)

- ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਕੁੱਝ ਖਾਸ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:
- iZ;h gktkbh fgzv d/ ;hBhno ;?ezvoh ;e{b ftu bVehnK bJh BtK N'fJbN pbke pDkfJnk frnk j? ns/ gqkfJwoh ;e{b ftu Bt/A pbke dh T[;koh ns/ tkNo e{bo Bkb nkoHUH f;;Nw brkfJnk frnk j?.
- o?veok; pfmzvk ~ n?wp{b+; fdZsh rJh.
- fgzv c{; wzvh ftu nko U f;;Nw ns/ ;'bo ;NqhN bkJhNK brtkJhnK rJhnK.
- B/Vb/ fgzvK ftu nZyK dk e+g brtkfJnk frnk, 07 nko U f;;Nw ns/ ;'bo ;NqhN bkJhNK brtkJhnK rJhnK.

fJZe ;ekokswe B'N s/ n;hA efjzd/ jK fe T[guko T[gkn, tsktoD gqpzXB ns/ fBrokBh :iBktK i' fe T[go dZ;/ rJ/ jB, fJBQK B{z bkr{ eoB s'A pknd fJzvhnB nkfJb ekog'o/FB bfwNv, ghUn?b NowhBb, pfmzvk dh nkw gqfefonk dk tsktoD s/ e'Jh th d[F-gqGkt BjhA j't/rk ns/ fJj gq'i?eN dk bkG ;EkBe b'eK B{z j'D d/ Bkb Bkb d/F ftu nkofEe ftek; th j't/rk.

fJ; s'A pknd, ;jKfJe tsktoB fJzihBhno, gzikp gqd{;D o'eEkw p'ov, y/soh dcso, pfmzvk B/ b'eK B{z dZf;nk fe JhHnkJhHJ/H d/ B'Nhfce;/B fwsh 14H9H2006 (;w/A ;w/A s/ ;'Xh j'Jh) d/ w[skfpe, w"e/ s/ w"i{d b'e gqki?eN

gqw"no e'b' fe;/ th soQK dh ikDekoh jk;b eo ;ed/ jB iK nkgD/ ;[MkT d/ ;ed/ jB. fJj th w"e/ s/ w"i{d b'eK d/ fXnkB ftZu fbnKdk frnk fe T[jBK tZb'A wzrh rJh ikDekoh ns/ g'qi?eN brkT[D tkb/ tZb'A fdZs/ itkp ekotkJh ftZu doi ehs/ ikDr/. fJj ekotkJh Gkos ;oeko d/ tksktoD ns/ izrbks wszokbk B{z fJ;/ soK nrb/oh ekotkJh eoB bJh G/ih ikt/rh. fJ; bJh T[jBK b'eK B{z r[ikfoF ehsh fe T[j fJZe fJZe eoe/ g'qi?eN pko/ ikDekoh iK ;gZ;aNheoD wzr ;ed/ ;B . T[jBK fJj th dZf;nk fe j[D sZe gqki?eN pko/ fbysh o{g ftZu ikDekoh, fNZgDh, e'Jh ;[Mkn, fJsoki iK okJ/ iBsk tZb'A p'ov B{z BjhA fwb/ jB.

fJ; s'A fgZS'A w"e/ s/ w"i{d b'eK tZb'A g[ZSh rJh ikDekoh ns/ g'qi?eN brkT[D tkfbnK tZb'A fdZs/ itkp j/m fby/ nB[;ko jBL

3	ftnesh dk BK	;tkb\$;N/Nw?AN \$;{uBk \$;g;aNheoB i' w"e/ s/ w"i{d ftnesh B/ wzrh T[; dk ft;Eko	;tkb\$;N/Nw?AN \$;{uBk \$;g;aNheoB i' w"e/ s/ w"i{d ftnesh B/ wzrh T[; dk itkp
1)	;qhH BkfJp f;zx g[Zso w/jo f;zx, ;kpek w?po gzukfJs, fgzv c{; wzvh, fiabQk pfmzvk (gzi fgzv fijV/ fe c{; wzvh, r[bkprVQ, eNko f;zx tkbk, iZ;h gT[tkbh, Gkr{ dk gqshfBXst eo oj/ jB)	J)/fJ; fvg{ dh ;EkgBk Bkb, fgzv c{; wzvh d/ t;BheK Bz{ e'Jh bkG BjhAAA fwbnk j? go s/b dh u'oh nfij/ jZd sZe tZX rJh j? fe ;[oZfynk fBtk;h d/ fg;s"b s'A r'bhpkoh ekoB ;EkBe fBtk;h iaywh j' frnk ;h sK i' u'oh o[e ;e/. fJZE'A sZe fe B"itkBK Bz{ BFky'oh tZb XZfenk ik fojk j? feT[fe u'oh ekoB JhE/Bb BK dk gdkoE i'fe BF/ dh soQK tofsnk ik ;edk j?, T[j fvg'A ftu nk;kBh Bkb T[gbpX jz[dk j?. ph)fJ; fvg{ dh ;EkgBk tk;s/ fvg{ tb'A B/Vb/ fgzvK dh gzukfJs s'A e'Jh th n?BH UH ;h BjhA fbnk j?< ;h)fvg{ fbze o'v s/ fJe r/N y'bQD dh gqfefonk ftZu j?, i' fgzv dh ;hwk ns/ fvg{ dh ;hwk d/ ftueko w"i{d j? sK fe fvg{ s'A nkT[D tkb/ NoZeK bJh NoK;g"oN w'v nk;kB pDkfJnk ik ;e/. r/N y'bQD d/ ekoB, ;Ve s/ ntkkikJh g{oh soQK o[Ze ikJ/rh feT[fe r/N y'bQD s'A fpBK jh fvg{ ftu'A	uhca iBob ngo;/aBia (T[sZoh ia'B) FqhH ghH e/H j[Zvk ns/ ;L gqdhg ;?Dh, gbKN w?B/io B/ b'eK d/ ;tkbK d/ itkp j/m nB[;ko fdZs/L- J)/s/b dh u'oh ezgBh d/ NowhBb s'A Bjh j' ojh j? ;r'A fJj ntkkikJh d/ d'o d/ d'okB ehsh ik ojh j?. fJ; s'A fJbtkk e/doA ;oeko tZb' ikoh ehs/ rJ/ skiak fd;ak fBod/FK nB[;ko, w'No ;ghfoN ftZu JhEkB'b fJe o;kfJDe fw;aos (brgr 5%) fwFos j'Dk iaoPoh j? fi; Bkb fe ekopBb gqd{FD Bz{ xNkT[D ftZu wdd fwb/rh. ph)fB:wK nB[;ko tZy-tZy ftGkrK s' nB[wshnk gqkgs eoB s' pknd jh fvg{ ;Ekfgs ehsk frnk j?. ;h);G s' gfjBk, n;hA fJj d;Dk ukjKr/ fe fJ; gq;skfts g;ko gq'i?eN Bkb r/N y'bQD dk e'Jh ;pzX Bjh j? go fJj ;kv/ n?bghih gbKN Bkb i[fvnk j'fJnk j? ns/ d't/A tZyo/ gq'q'i?eN jB. fJ; s' fJbtkk, n;h fbze o'v s' 16 c[ZN fgS/ jZNe/ r/N y'b oj/ jK sK fe fbze o'v B{z 40 c[N u"Vk ehsk ik ;e/. n;h gh n?; gh ;h n?b e'b

		<p>fBeb/ NoZeK Bz{ fbze o'v s/ yVk ehsk iKdk j? ns/ i/ r/N y'fbQnk iKdk j? sK jkbs j'o ftrV ikt/rh.</p> <p>vh)n;hA fJ; gq;skfts ft;Eko dh ;EkgBk d/ ftoZX jK feT[fe fj fgzv c{; wzvh ns/ B/Vb/ fgzvK d/ t;BheK tk;s/ yasok j?.</p> <p>Jh)fgzv c{; wzvh d/ fBtk;hnK Bz{ o[iarko dh soihj BjhA fdZsh rJh pbfe pj[s d{o d/ fgzvK s' b'eK Bzz{ skfJBks ehsk frnk j?.</p>	<p>fpibh d/ yzfGnK B{z fbze o'v s'A jNkT[D tk;s/ ns/ G{whrs jkjh NqK;whFB skoK gkT[D tk;s/ 16 bZy o[gJ/ iwQK eotk fdZs/ rJ/ jB. fJ; s' fJbktk fvg{ ftu'A fBefbnk e'Jh th NoZe pkjo yVk BjhA ehsk iKdk feT[Afe fvg{ d/ nzdo jh 3H5 J/eV irQk gkofezr tk;s/ oZyh j'Jh j?.</p> <p>vh)fJj gq'i?eN ysok Bjh j? feT[fe fJj f;oc ;N'o/i ;woZEK ftZu tkXk j?. fvg{ s' e'Jh yasoBke e?wheb dh g?dktko BjhA j[zdh j?.</p> <p>Jh)fvg{ fJe ;N'o/i :{fBN j? ns/ fBowkD :{fBN Bjh j?. ;kv/ e'b eowukoh pj[s xZN frDsh ftu jB i' fe 140 d/ eohp jB. jkbKfe T[;koh d/ gVkn d/ d'okB, ezNo?eN fefonk d/ o{g ftZu o[iarko dh soihj fgzv c{; wzvh d/ b'eK Bz{ fdZsh ikt/rh.</p>
<p>2)</p>	<p>;qhH r[odhg f;zx fgzv c{; wzvh, fibQK pfmzvk</p>	<p>J)/fvg{ B/ ;'o T{oik 's/ rbh dhNk bkjhNK ns/ nko U f;;Nw w[jZJhnk eotkT[D dk dkntk ehsk j? ns/ ns/ ;hH n?;H nkoH d/ nXhB fgzvK ftu g"d/ brkT[D dk th dkntk ehsk j?. go fgzv d/ t;BheK bJh nZi/ sZe e[M th BjhA ehsk frnk j?, fit/ fe ;VeK s/ bkjhNK BjhA bZrhNk jB, nkoHUH f;;Nw ;'o T{oik 's/ ezw Bjh eo fojk j?, jkbkfe n;h fJ;Bz{ gzukfJs xo ftu T[gbpX fpibh dh ;gbkjh s/ ubkfJnk j?.</p> <p>ph)e[M fdB gfjbK, ;kBz{ ezgBh d/ B[wkfJzd/ d[nkok ;{fus ehsk frnk ;h fe T[j BkVQ s'A JhE'B"b g?dk eoB dh :iBk pDk oj/ jB. go j[D T[j ;N'o/i ;woZEK d/ ft;Eko bJh gq;skt eo oj/ jB, fJ; bJh ;kBz{ ezgBh d[nkok r[zwokj ehsk frnk j?<</p>	<p>J)/uhc iBob ngo/FBia (T[sZoh ia'B) B/ fgzv c{; wzvh d/ b'eK Bz{ Go';k fdtkfJnk fe ;kv/ gqshfBXh B/V/ d/ fgzvK dh gzukfJs Bz{ fwbDr/ ns/ ;hn?;nko dhNk rshftXhnK Bz{ bkr{ eoB ftZu wfj;{; ehshNk ;kohnK so[ZNhnK fizBh ibdh j' ;e/rk, jNk fdZshnk ikDrhnK.</p> <p>ph)w"i{dk ns/ nkTD tkb/ ;w/A ftZu, fBowkD gqfefonk ;[o{ eoB bJh ezgBh dh e'Jh :iBk Bjh j?, jkbKfe, b'VK nB[;ko ;N'o/i ;woZEK tXkT[D dh g;/ae;a ehsh rJh j?.</p>

<p>3)</p>	<p>Fqh ekek f;zx ;ogzu, fgzv c{; wzvh, Fqh G'bk f;zx gZ[so eow f;zx ;kpek ;ogzu, fgzv r[bkprVQ, Fqh r[oftzdo f;zx g[Zso i;ftzdo f;zx, fgzv iZ;h g'tkbh, Fqh ;lygqhs f;zx ns/ ;qh joGiB f;zx fgzv eNko f;zx tkbk, fJ ;ko/ fibQk pfmzvK s'A jB.</p>	<p>J/)jtk gqd{FD dh ;wZf;nk dk ;kjdDk i' c{; wzvh d/ t;BheK ~ eoBk g? fojk j?, T[;/ ;wZf;nk dk ;kjdDk fgzv iZ;h gT[tkbh, fgzv eosko f;zx tkbk d/ t;BheK ~ th eoBk g? fojk j?. fJ; fvg{ dh ;EkgBk tk;s/ fvg{ tb'A B/Vb/ fgzvK dh gzukfJs s'A e'Jh th n?BH UH ;h BjhA fbnk j?<</p> <p>ph)ezgBh dk dkntk ;h fe ;h n?; nko d/ nXhB fgzvK ftZu ftek; ehsk frnk j? fJ p/p[fBnk d j? feT[fe fgzvK t;BheK Bjh e[M BjhA ehsk frnk j?.</p>	<p>J/)fB:wK nB[;ko tZy-tZy ftGkrK s' nB[wshnK gqkgs eoB s' pknd jh fvg{ ;Ekfgs ehsk frnk j?. gfjbK th jtk gqdFD dh e'Jh ;wZf;nk Bjh ;h ns/ Bk jh fJ; gq;skfts g;ko Bkb j't/rh. f;oc T[sgkdK dh ;N'o/i ;woZEK ftZu tkXk j'Dk j?, e'Jh th fBowkD gqfefonk Fkwb Bjh j?. nZr/, ;kohnK uhiaK pzd b{g ftZu j[zdhk jB ns/ e'Jh th ;fgb/ia j'D Bjh fdZsh ikJ/rh. i/ nfijk jz[dk j?, sK ;[oZfynk gfjb{nK d/ n[B;ko ;jh edw s[ozs ngDkJ/ ikDr/ sK i' jkbksK B{z ezNo'b ehsk ik ;e/.</p> <p>ph)uhc iBob ngo/FBia (T[sZoh ia'B) B/ fgzv c{; wzvh d/ b'eK Bz{ Go';k fdtkfJnk fe ;kv/ gqshfBXh B/V/ d/ fgzvK dh gzukfJs Bz{ fwbDr/ ns/ ;hn?;nko dhk rshftXhnK Bz{ bkr{ eoB ftZu wfj;}; ehshnK ;kohnK so[ZNhnK fizBh ibdh j' ;e/ jNk fdZshnk ikDrhnK.</p>
<p>4)</p>	<p>Fqh ebdhg f;zx g[Zso Fqh fdnkb f;zzx fgzv c{; wzvh, fibQK pfmzvK</p>	<p>J/);'Fb whvhnk s/ ;zd/F nk oj/ jB fe fvg[{} ftu ;N'o/i ;woZEK d/ gq;skts g;ko Bkb, jtk d/ gqd{FD ftZu eJh r[Dk tkXk j't/rk fi; Bkb B/Vb/ fgzvK d/ t;BheK ftZu ;kj dh ;wZf;nk g?dk j't/rh. jtk gqd{FD dh ;wZf;nk Bz{ o'eD Bjh ezgBh tb'A fejV/ edw u[Ze/ ik oj/ jB<</p>	<p>J/)gfjbK th jtk gqd{FD dh e'Jh ;wZf;nk Bjh ;h ns/ Bk jh fJ gq;skfts g;ko Bkb j't/rh. ;bkjeko d[nkok fBrokBh ehsh rJh nzphBN jtk dh r[DtZsk d/ tZyo/ g?okwhNoK dh stZi' gqtkBs ;hwk d/ nzdo gkJh rJh j?. f;oca T[sgkdK dh ;N'o/i ;wZoEK ftZu tkXk jz[dk j? ns/ e'Jh fBowkD gqfefonk FkfwB Bjh j?. nZr/, ;kohnK uhiaK pzd b{g ftZu j[zdhk jB ns/ e'Jh th ;fgb/ia j'D Bjh fdZsh ikJ/rh. i/ nfijk jz[dk j?, sK ;[oZfynk gfjb{nK d/ n[B;ko ;jh edw s[ozs ngDkJ/ ikDr/ sK i' jkbksK B{z ezNo'b ehsk ik ;e/.</p>

		<p>ph)fvg{ ftZu gkofezr bJh EK Y[eth Bjh j? feT[fe Tlj nkgD/ NoZeK Bz{ fvg{ d/ pkjo gkoe eo oj/ jB i' fe fbze ;Ve s/ j? ns/ fi; Bkb ;Ve s/ Nq?fce ikw j' fojk j?. fJ; s' fJbktk fgzv c{; wzvh d/ t;BheK Bz{ c[ZNgkE T[go bZr/ fpibh d/ yzG/ ns/ doyZsK ekoB ;wZf;nk dk ;kjdK eobK g? fojk j?, jkbKfe ezbh dkntk eo ojh j? fe Tlj Nq?fce ikw dh ;Zwf;nk Bz{ mhe eob Bjh ;Ve B{z u"Vk eo ojh j?.</p>	<p>ph)n;h gh n?; gh ;h n?b e'b fpibh d/ yzfGnK B{z fbze o'v s'A jNkT[D tk;s/ ns/ G{whrs jkjh NqK;whFB skoK gkT[D tk;s/ 16 bZy o[gJ/ iwQK eotk fdZs/ jB. fvg{ ftu'A fBefbnk e'Jh th NoZe pkjo yVh BjhA ehsk iKdk feT[Afe fvg{ d/ nzdo jh 3H5 J/eV irQk gkofezr tk;s/ oZyh j'Jh j?.</p>
5)	<p>FqhH tfozdo f;zx g[Zso fBoG? f;zx fgzv c{;, wzvh fibQK pfmzvk</p>	<p>eh ezbh Bz{ gq;skfts g;ko Bjh iawhB jk;b eob dh io{os j??< i/eo jK, sK GftZy ftZu, ezbh tb'A tkX{ irQk s/ T[sgkdB dh gqfefonk ~ F{o{ ehsk ikt/rk, fi; Bkb fgzv c{; wzvh ftZu y/shpkVh wzst Bjh T[gbpX irQk ftZu ewh nk ikt/rh ns/ fgzv c{; wzvh d/ t;BheK dh nkwdB dk fJe' fJe ;o's xNkT[D ftu ezbh fiazw/tko j't/rh.</p>	<p>ezbh fe;/ tkX{ iawhB dh gqkgsh Bjh eo ojh j? ns/ gq;skfts g;ko w"i{dk fJwkos ftZu ehsk ikt/rk. GftZy ftZu th, fBowkD gqfefonk ;[o{ eob Bjh ezbh dh e'Jh :iBk Bjh j?. fJ; soQK, fgzv c{; wzzvh s' e'Jh tkX{ iawhB jkf;b Bjh ehsh ikt/rh.</p>

ਇਸ ਪਬਲਿਕ ਹੀਰਿੰਗ ਵਿੱਚ 79 ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸਹਾਇਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ

ਬੋਰਡ, ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ।

ਸਰਵਜਨਕ ਸੁਣਵਾਈ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ-ਕਮ-ਪ੍ਰਜਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(ਕਮਲ ਸਿੰਗਲਾ)

ਸਹਾਇਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰ,
ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ, ਪਟਿਆਲਾ ।

(ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਵਾਤਾਵਰਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰ
ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਬੋਰਡ
ਖੇਤਰੀ ਦਫਤਰ, ਬਠਿੰਡਾ

(ਸਾਕਸ਼ੀ ਸਾਹਨੀ), ਆਈ.ਏ.ਐਸ

ਵਧੀਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ
ਬਠਿੰਡਾ ।